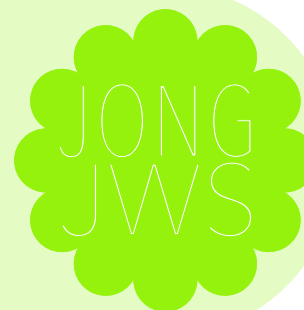

Jong JWS: een plek voor twijfel en groei

Voor (jonge) professionals en studenten in de zorg of het sociaal domein is de werkelijkheid vaak complexer dan de theorie. Je merkt dat regels en praktijk niet altijd samengaan en mensenrechten in het gedrang komen: cliënten krijgen niet altijd de zorg die ze nodig hebben en besluiten worden soms genomen zonder dat iemand echt is gehoord. Je weet niet altijd hoe je daarmee om moet gaan. Juist in deze fase, waarin je je professionele identiteit vormt, kan dat twijfel en onzekerheid oproepen.

Jong JWS is een gemeenschap binnen de Johannes Wier Stichting waar jonge professionals deze uitdagingen samen bespreken. Het is

geen plek voor kant-en-klare antwoorden, maar voor het delen van ervaringen, het stellen van vragen en het verkennen van wat mensenrechten betekenen in de praktijk. Twijfel is hier geen teken van zwakte, maar een signaal dat er iets speelt – en dat is precies waar we van leren.

Met maandelijkse bijeenkomsten, informele gesprekken via een appgroep en activiteiten zoals de Rights & Bites-quiz of inspiratiesessies over thema's als zorg voor ongedocumenteerde mensen, creëren we een laagdrempelige (leer-)omgeving waar jonge professionals en studenten reflecteren op hun (toekomstige) werk, kennis delen en steun vinden bij gelijkgestemden.

Gelijke toegang tot zorg omvat ook toegang tot preventieve zorg, zoals bevolkingsonderzoeken naar borst- en baarmoederhalskanker. Vooral vrouwen uit kwetsbare groepen, bijvoorbeeld vrouwen die dak- of thuisloos, laaggeletterd en/of anderstalig zijn, doen minder vaak mee met deze onderzoeken. Deze groepen lopen een verhoogd risico op deze kankersoorten, maar worden vaak niet bereikt door standaardmethoden zoals uitnodigingsbrieven. Vrouwen die niet beschikken over een BSN of registratie in het Basisregister Personen zijn zelfs uitgesloten van deelname aan de onderzoeken.

Samen met landelijke en lokale partners werkt JWS aan praktische oplossingen. In samenwerking met buurtwerkers, vrijwilligers, (huis)artsen

TOEGANG TOT BEVOLKINGSONDERZOEKEN

en straatdokter worden interventies opgezet om mensen direct in hun eigen omgeving te bereiken en te informeren.

Een voorbeeld is het (onderzoeks)project 'Screening the Neighbourhoods' in Den Haag, een samenwerking tussen JWS en onder andere De Haagse Hogeschool, LUMC, TNO en Mammara. Dit project richt zich op het verkleinen van gezondheidsverschillen en het vergroten van toegang tot bevolkingsonderzoeken.

De Haagse Hogeschool betreft studenten bij dit onderzoek, zodat ook toekomstige zorgverleners zich hiervan bewust worden en leren hoe ze veel meer mensen kunnen bereiken. Zo zet de hogeschool in samenwerking met JWS jaarlijks opdrachten uit bij hbo-studenten van de minor Oncologie en studenten die stage lopen in de preventieve zorgsector. Ook hebben ze lesmaterialen ontwikkeld voor zorgopleidingen, om jonge professionals bewust te maken van het belang van toegankelijke preventieve zorg.

In vreemdelingendetentie en reguliere gevangnissen worden mensen regelmatig geïsoleerd. Eenzame opsluiting – soms 23 uur per dag in een isoleercel – verhoogt de kans op ernstige psychische en lichamelijke schade. Met name kwetsbare groepen, zoals mensen met PTSS, angststoornissen of een verstandelijke beperking, lopen extra risico op onder andere chronische stress, paniekaanvallen, depressie, slaapproblemen, verlies van eetlust, automutilatie en suïcide. In vreemdelingendetentie zijn er gevallen bekend van mensen die, zonder strafbare feiten te hebben gepleegd, maandenlang in isolatie zaten, puur omdat ze plaatsing in een meerpersoonscel weigerden.

GEÉEN ISOLATIE IN [VREEMDELINGEN] DETENTIE

Contrast met de ggz

In de geestelijke gezondheidszorg (ggz) is de discussie over isolatie al lang beslecht: afzondering geldt daar als laatste middel, alleen inzetbaar wanneer alle alternatieven zijn uitgeput en altijd onder directe verantwoordelijkheid van een psychiater. Isolatie als strafmaatregel is in de ggz niet toegestaan.

Geen isolatie als strafmaatregel

JWS pleit al jaren voor het afschaffen van isolatie als strafmaatregel in vreemdelingendetentiecentra en gevangnissen. Alternatieven moeten eerst worden overwogen. Isolatie mag alleen als uiterste middel als ordemaatregel worden toegepast, kort en onder strikte voorwaarden. De betrokkene moet dagelijks worden gezien door deskundig

personeel, en er moet voldoende ruimte zijn voor sociale contacten, luchtmomenten en toegang tot persoonlijke spullen.

Isolatie is een vorm van marteling

Enkele jaren geleden werkte JWS mee aan twee rapporten over (isolatie in) vreemdelingendetentie. Eén ervan, gepubliceerd door Amnesty International, Dokters van de Wereld en LOS – Meldpunt Vreemdelingendetentie, kreeg een teleurstellende reactie van de staatssecretaris van destijds. JWS benadrukt dat isolatie indruist tegen het VN-verdrag tegen marteling en de zogeheten Nelson Mandela Rules. Volgens deze regels wordt isolatie langer dan 14 dagen als marteling beschouwd en mag het niet worden toegepast bij psychisch kwetsbare mensen.

Ouderen met een niet-westerse achtergrond zijn vaak verhoogd kwetsbaar op het gebied van inkomens, huisvesting en gezondheid. Zij ervaren drempels in de toegang tot goede zorg. Deze mensen zijn vaker laaggeschoold, hebben een hogere kans op hart- en vaatziekten, diabetes en dementie, en zijn vaker eenzaam. Daarnaast hebben ze vaak beperkte gezondheidsvaardigheden en sluit het aanbod van zorg en welzijn onvoldoende aan bij hun behoeften.

JWS zet zich in voor diversiteit en waardigheid in de laatste levensfase van deze ouderen en hun mantelzorgers. We pakken blinde vlekken in de ouderenzorg aan, door ervoor te zorgen dat de zorg beter aansluit bij hun culturele en religieuze waarden.

In een themadossier op de website zijn de knelpunten geïnventariseerd, zoals taalbarrières, cultuurverschillen,

Ouderen met een migratieachtergrond

gebrek aan passend zorgaanbod, late diagnose van dementie en beperkte ondersteuning van mantelzorgers.

Met onze activiteiten willen we de expertise versterken van professionals in de levenseindezorg aan ouderen met een migratieachtergrond. Zo organiseerden we het symposium 'Waardigheid en diversiteit in de laatste levensfase'. In de video 'Go the extra mile', laten zorgverleners zien hoe ze respectvolle zorg bieden, ondanks culturele en religieuze verschillen, aan oudere patiënten. En via LinkedIn hebben we enkele casussen uit de praktijk van zorg- of hulpverleners voorgelegd om een discussie over levenseindezorg onder een breder publiek aan te moedigen.

Colofon: Dit is een uitgave van de Johannes Wier Stichting, ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum in 2026. Meer informatie (o.a. interviews en artikelen): www.johannes-wier.nl/jubileum-jws-2026. Tekst: Nel van Beelen, concept en ontwerp: Piet van Os

Al 40 jaar zet JWS zich in voor het recht op gezondheid en passende zorg, met speciale aandacht voor professionals die werken met mensen in kwetsbare omstandigheden. We bieden praktische kennis, scholing en een sterk netwerk. Daarnaast signaleren we knelpunten tussen beleid en praktijk, schrijven we mee aan schaduwrapportages en kaarten we misstanden aan bij verantwoordelijke partijen.

Tegenwoordig werken we – naast doorlopende activiteiten – met jaarthema's. In 2025 lag de focus op 'geén isolatie in (vreemdelingen)detentie'. En in 2026 richten we ons specifiek op mensen zonder geldige verblijfspapieren en op de professionals die met deze mensen werken. Zo maken we zorg voor iedereen beter toegankelijk en van goede kwaliteit.

JWS: 40 jaar en verder...

Waarom is dit nog steeds belangrijk? Mensenrechten staan onder druk, net als in de tijd van Johannes Wier, die ruim 450 jaar geleden opkwam voor mensen met onbegrepen gedrag die als 'heks' werden bestempeld. Ook nu leven we in een tijd van maatschappelijke onrust, angst en wantrouwen. Waarin mensen in onzekerheid leven en niet altijd de weg naar de juiste zorg kunnen vinden. En waarin professionals vragen hebben bij hun rol en mogelijkheden om goede en passende zorg te verlenen. JWS staat voor de meest fundamentele rechten die mensen hebben. We ondersteunen professionals in zorg en welzijn die zich inspannen om die rechten te beschermen. Juist in een wereldklimaat waarin men zich steeds minder aan rechten gelegen laat liggen, blijft dat hard nodig.

Lieve JWS in 2036,

We leven in een tijd van snelle maatschappelijke veranderingen, technologische vooruitgang en politieke keuzes die diep ingrijpen op mensenrechten – vaak op manieren die we nu nog niet volledig overzien. In deze brief aan de toekomst delen we onze zorgen en hoop, elk vanuit een eigen perspectief, maar verbonden door onze gedeelde inzet voor rechtvaardige en menswaardige zorg.

Rebekka (gedragsdeskundige)

Ik hoop dat mensen met een verstandelijke beperking in 2036 niet langer 'verstop't worden in dagcentra en instellingen. Mijn wens is dat participatie verder gaat dan 'aanwezig zijn': dat mensen met een beperking gezien en gehoord worden, keuzes maken, bijdragen en erbij horen – in werk, buurt, sport en vriendschappen. Als de maatschappij harder wordt, wees dan niet stiller, maar duidelijker. Als systemen vastlopen, wees creatiever. En als mensen worden weggeduwd omdat ze 'te veel' zijn, wees dan degene die zegt: nee – we zoeken samen een oplossing.

Sterre (orthopedagoog en promovenda)

Mijn hoop voor 2036 is dat betekenisvolle jeugdparticipatie binnen alle domeinen geen droom of ambitie meer is, maar een vanzelfsprekendheid. De stemmen van kinderen en jongeren hebben dan aantoonbare invloed op beslissingen die worden gemaakt in de zorg, de jeugdzorg, het onderwijs, de asielopvang, de rechtspraak enzovoort. Ik hoop dat kinderrechten een vast en integraal onderdeel worden van alle opleidingen voor professionals die met jongeren werken.

TOEKOMSTDROMEN

Tanja (gezondheidswetenschapper en postdoc onderzoeker)

Voor 2036 wens ik dat waardigheid en persoonsgerichte communicatie vanzelfsprekende pijlers zijn binnen zorg, welzijn, onderwijs en beleid. Voor iedereen, maar vooral voor ouderen in kwetsbare omstandigheden. Zo voelen mensen zich meer gezien, gehoord en begrepen, en kunnen zorgverleners sneller tot de kern komen. Ondanks het zorginfarc't hoop ik dat we blijven zoeken naar manieren om de zorg nog mensgerichter en toegankelijker te maken – en dat we de mensen om wie het gaat daarbij betrekken. Laten we kritisch en nieuwsgierig blijven, want juist in open gesprekken tussen mensen ligt een wereld aan kansen.

We weten natuurlijk niet welke van onze wensen werkelijkheid zullen worden. Misschien zijn sommige zorgen dan achterhaald, of blijken dromen te ambitieus. Wat we vooral hopen, is dat Jong JWS een plek blijft waar jonge professionals elkaar vinden, bevragen en versterken!

Met hoop en vertrouwen,

Rebekka, Sterre en Tanja van Jong JWS 2026

Johannes
WIER
Stichting

40 jaar op de bres
voor mensenrechten
in zorg en welzijn

In deze jubileumuitgave ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan krijgt u in kort bestek in beeld waar het de Johannes Wier Stichting (JWS) om te doen is. In het verleden, heden en de toekomst. Waar heeft JWS zich voor ingezet, wat hebben we bereikt, waar staan we nu en welke plannen hebben we voor de toekomst? En waarom blijft het werk van JWS nodig? In de woorden van em. prof. dr. Anton van Kalnouthout, lid van ons Comité van Advies: 'Vijfhonderd jaar geleden – ten tijde van Johannes Wier – waren er nog geen mensenrechten, maar wel heksenvervolgingen. Wij leven in een tijd waarin mensenrechten algemeen zijn geaccepteerd en er geen heksen meer zijn om te vervolgen. Dit suggereert dat mensen als Johannes Wier niet meer nodig zouden zijn. Niets is minder waar. Nog steeds zijn er mensen die gediscrimineerd worden, die moeten leven in de marge van de samenleving, die worden uitgebuit en uitgezet, die geen dak boven het hoofd hebben en voor wie mensenrechten een onbereikbare luxe zijn. Ook onze tijd vereist een Johannes Wier.'

RECHT op gezondheid

Iedereen in Nederland heeft recht op gelijke toegang tot zorg. Dit is het uitgangspunt van de Johannes Wier Stichting (JWS). Zorg moet voor iedereen beschikbaar, toegankelijk, aanvaardbaar en van goede kwaliteit zijn. Dat zijn de basisprincipes van het zogenoemde 'recht op gezondheid' (zie het kader rechts).

Dit recht hangt nauw samen met andere mensenrechten, zoals bescherming tegen geweld, marteling en schadelijke tradities. Maar ook met basisbehoeften zoals schoon drinkwater, voldoende en gezonde levensmiddelen, geschikte en betaalbare woningen, en bestaanszekerheid.

Mensenrechten en ethiek
 Mensenrechten en ethiek in zorg en welzijn horen bij elkaar. Beide gaan uit van dezelfde kernwaarden: respect voor de waardigheid van ieder mens, het recht op zelfbeschikking en gelijke, rechtvaardige toegang tot zorg en ondersteuning voor iedereen.

Deze waarden komen terug in de beroepsethiek van zorgverleners en sociaal werkers. Zij laten zich leiden door ethische principes als niet schaden, autonomie respecteren, weldoen en rechtvaardigheid. Zo zijn mensenrechten en ethiek twee kanten van dezelfde medaille: ze versterken elkaar en geven richting aan goede zorg en ondersteuning.

Zorg voor iedereen
 Het recht op gezondheid betekent dat zorg voor iedereen toegankelijk en inclusief moet zijn.

verantwoordelijke overheden en (beroeps)organisaties. Zorgverleners mogen bijvoorbeeld nooit onder druk worden gezet om medisch noodzakelijke zorg te weigeren of om de belangen van een organisatie of overheid boven die van hun patiënt te stellen. Dit spanningsveld doet zich soms voor in instellingen zoals gevangenis en uitzencentra.

Een voorbeeld: zorg bij honger- en dorststakingen
 JWS ontvangt geregeld vragen over zorg bij honger- en dorststakingen. Als enige organisatie in Nederland bieden we artsen en andere zorgverleners gespecialiseerde begeleiding bij deze complexe kwesties. Wat te doen als een directeur eist dat artsen en verpleegkundigen een hongerstaking van gedetineerden beëindigen door middel van dwangvoeding? Zorgverleners hoeven hier nooit aan mee te werken. Zij hebben een eigen professionele verantwoordelijkheid om, in overleg met de patiënt, te bepalen wat goede en noodzakelijke zorg is in de gegeven situatie.

Mensenrechteneducatie is al sinds de oprichting van de Johannes Wier Stichting een essentieel onderdeel van ons werk. Door kennis te delen en professionals te scholen, zorgen we ervoor dat het recht op gezondheid niet alleen op papier bestaat, maar ook daadwerkelijk handvatten biedt voor de praktijk.

Praktische tools en inspiratie
 JWS ontwikkelt en gebruikt verschillende manieren om kennis te delen. Zo organiseren we symposia en webinars en bieden we e-learningmodules aan over thema's als zorg voor mensen zonder geldige verblijfsstatus, hongerstaking en ethische dilemma's in de ggz voor asielzoekers. Voor jonge en aankomende professionals organiseren

(on)zichtbaarheid van mensen met een beperking zien. 'Go the extra mile' laat zien hoe gelijke behandeling en inclusieve zorg in de praktijk niet vanzelfsprekend zijn, maar meestal een extra stap vragen.

Samenwerken voor structurele verandering
 JWS streeft naar inbedding van mensenrechteneducatie in medische opleidingen. Hoewel

MENSENRECHTEN EDUCATIE

we inspiratiebijeenkomsten om kennis over mensenrechten te verspreiden. Ook ontwikkelen we materialen die professionals kunnen gebruiken tijdens hun werk en publiceren we themadossiers op de website over relevante onderwerpen. In 2024 bracht JWS de film 'Go the extra mile' uit, een set van vier video's over thema's waarvoor we ons inzetten. Eén toont de impact van taalbarrières in de zorg en benadrukt waarom kinderen nooit als tolk voor hun ouders zouden moeten fungeren. Een andere pleit voor betere toegankelijkheid van bevolkingsonderzoeken, met name voor mensen zonder geldige verblijfsstatus. Een derde vraagt aandacht voor het belang van cultuur bij levensindozorg, en de vierde video laat de

vaststaande curricula dit soms uitdagend maken, zoeken en vinden we ingangen binnen bestaande opleidingen in keuzevakken. Zo geven onze bevlogen vrijwilligers graag gastcolleges in de geneeskundeopleiding. Ook werken we samen met hogescholen, Pharos, IFHHRO, Dokters van de Wereld, Nederlandse Straatdokter Groep, KNMG en andere (beroeps)organisaties om kennis te delen. Door deze samenwerkingen proberen we het recht op gezondheid een blijvende plek te geven in het onderwijs en de praktijk. Een sterk netwerk van contacten in het brede werkveld van zorg en welzijn helpt ons daarbij.

Toegang tot zorg voor mensen die ongedocumenteerd zijn, heeft binnen de Johannes Wier Stichting een lange geschiedenis. Zo zijn we medeoprichter geweest van Lampion, het landelijke netwerk voor gezondheidszorg aan mensen zonder geldige verblijfspapieren in Nederland.

Passende zorg
 Toegang tot passende zorg is een mensenrecht, maar in de praktijk lopen deze mensen tegen veel drempels aan. JWS ondersteunt professionals met praktische kennis en scholing. We beantwoorden vragen als: Welke rechten hebben mensen zonder geldige verblijfsstatus? Hoe regel je financiering?

ZORG AAN MENSEN ZONDER GELDIGE VERBLIJFSSTATUS

Wat mag je wel of niet vastleggen? Hoe bereik je de mensen die zorg mijden uit angst? En hoe kunnen we bijdragen aan aandacht voor misstanden? Ons doel is niet om een extra loket te zijn, maar om professionals te steunen in hun belangrijke werk. Het verspreiden van informatie over de financiering van de zorg aan onverzekerde patiënten via de 'Wegwijzer Zorg aan onverzekerden' is daar een voorbeeld van.

Medisch noodzakelijke zorg
 Met de invoering van de Koppelingswet in 1998 raakten veel mensen zonder geldige verblijfspapieren hun recht op publieke

voorzieningen kwijt. Toch bleven medisch noodzakelijke zorg, rechtshulp en onderwijs (voor kinderen tot 18 jaar) beschikbaar. Om onduidelijkheid bij artsen weg te nemen, publiceerde JWS, in samenwerking met de KNMG, Inspectie Gezondheidszorg en enkele andere organisaties, in 1999 het boekje 'Illegale vreemdelingen op uw spreekuur'. Een probleem bleef dat artsen en andere hulpverleners het begrip 'medisch noodzakelijke zorg' lastig vonden. Het rapport 'Arts en vreemdeling' van de Commissie Medische zorg voor (dreigend) uitgeprocedeerde asielzoekers en illegale vreemdelingen heeft hier in 2007 meer duidelijkheid over gecreëerd. De richtlijn is

Recht op zorg, net als iedereen
 In 2014 heeft JWS een geaccrediteerde e-learning voor zorgprofessionals gemaakt. De boodschap is eenvoudig: mensen zonder geldige verblijfsstatus hebben recht op zorg, net als iedereen. De e-learning wordt bijvoorbeeld gebruikt als verplichte scholing voor de vrijwilligers werkzaam bij Dokters van de Wereld. Via het Lampion-overleg zetten JWS en andere organisaties zich in om professionals in de zorg beter te informeren over de mogelijkheden om zorg te verlenen aan mensen zonder geldige verblijfsvergunning en andere onverzekerden. Ook organiseren we geregeld symposia of andere bijeenkomsten om het recht op zorg voor iedereen op de agenda te houden. Een voorbeeld hiervan is het jaarlijks symposium op 10 december (Dag van de Mensenrechten). Aandacht

helder: zorg die een arts noodzakelijk acht en valt onder het basispakket of de Wet langdurige zorg moet voor iedereen beschikbaar zijn.

voor deze mensen blijft hard nodig, gezien de plannen om 'illegaal verblijf' en hulp aan personen zonder geldige verblijfspapieren strafbaar te stellen.

Met meer dan 200 organisaties en experts riepen wij op de Internationale Dag voor de Rechten van de Mens in 2019 op tot een landelijke richtlijn voor het omgaan met taalbarrières in de zorg en het sociaal domein. Want zonder begrijpelijke communicatie is goede zorg onmogelijk. Die richtlijn is er nu – maar we zijn er nog niet.

128 Kamerleden vinden dat ik nooit meer mag tolken

1 telefoonnummer, dat is de oplossing

Hè hè, het is ons gelukt. In een kraakheldere motie vroeg de Tweede Kamer op 2 november 2021 aan de regering om de inzet van tolken in de zorg en het sociaal domein nou eindelijk eens goed te regelen. Dus beste regering, maak het onze professionals zo makkelijk mogelijk om een tolk in te schakelen. Maak een eind aan al het zoek en gedoe! Eén landelijk 0800-nummer, dat is de oplossing. Dames en heren, nu doorpakken alstublieft. Want ... dit is een kind en geen tolk.

Tolken terug in de zorg, alstublieft

[Johannes Wier Stichting - tolken terug in de zorg. alstublieft.nl](https://www.tolken terug in de zorg. alstublieft.nl)

Een laagdrempelig, landelijk nummer om direct een tolk in te schakelen is er – ondanks de mooie motie in 2021 – nog steeds niet. Dus gaan wij door met 'Tolken terug in de zorg, alstublieft'. Want ieder mens heeft recht op goede zorg!
www.tolken terug in de zorg. alstublieft.nl

